

РЕЗУЛЬТАТИ моніторингу стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2017 рік

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2017 рік здійснена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» за переліком показників, наведених у додатку 2 до Порядку.

Оцінка здійснена на підставі наявних даних офіційної статистики та інформації центральних та місцевих органів виконавчої влади за 62 показниками, що характеризують ситуацію за 12 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів, визначено місце кожного регіону за окремим напрямом та узагальнююче рейтингове місце за усіма напрямками оцінки.

За підсумками 2017 року в регіонах спостерігається продовження позитивної тенденції 2016 року щодо зростання в ключових сферах розвитку, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

збільшено обсяги виробництва промислової продукції у 19 регіонах та в цілому по Україні на 0,4% (у 2016 році – на 2,8%);

нарощено обсяги виробництва будівельної продукції у 22 регіонах та в цілому по Україні – на 26,3% (у 2016 році – на 17,4%);

збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіональні економіки:

капітальні інвестиції зросли у 24 регіонах та в цілому по Україні – на 22,1% (у 2016 році – на 18,0%);

прямі іноземні інвестиції зросли у 21 регіоні та в цілому по Україні – на 4,3% (у 2016 році – на 3,8%);

збільшились доходи місцевих бюджетів в усіх регіонах, від 17,5% у Луганській до 58,7% у Волинській області, і в середньому по Україні показник приросту склав 35,9% (у 2016 році – 50,7%), що дозволяє більш самостійно вирішувати місцеві проблеми розвитку;

вдалося покращити динаміку соціальних індикаторів:

реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах, від 11,2% у Донецькій до 29,5% у Тернопільській області, і в цілому по Україні – на 19,1% (у 2016 році – на 9,0%);

обсяги заборгованості з виплати заробітної плати скоротились у 15 регіонах, а у 13 регіонах – зменшуються показники рівня безробіття населення.

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок «ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГРУНТОВАНІСТЬ» включає 3 показники, які комплексно характеризують рівень життя населення та стан розвитку регіональної економіки.

Одним з основних індикаторів стану економіки регіону є показник валового регіонального продукту, який допомагає охопити всі особливості регіональної структури виробництва, а рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

За підсумками 2016 року усі регіони продемонстрували зростання **валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення** у порівнянні з показниками 2015 року, і в середньому по Україні цей показник склав 55899 гривень (у 2015 році – 46413 гривень).

Традиційним лідером серед інших регіонів за цим показником є місто Київ (191736 гривень). Вищим за середньоукраїнський показник валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення зафіксовано у таких промислово розвинутих регіонах, як Полтавська (81145 гривень), Дніпропетровська (75396 гривень), Київська (74216 гривень) та Запорізька (59729 гривень) області.

Територіальна диспропорція щодо обсягу валового регіонального продукту на одну особу зменшилася порівняно з 2015 роком (14,5 раза) і склала 13,5 раза (максимальне значення у 2016 році спостерігалось у м. Києві – 191736 грн., мінімальне у Луганській області – 14251 грн.).

Стабільне підвищення доходів населення є першорядним підґрунтям економічного зростання економіки регіонів та держави в цілому. Доходи населення характеризують динаміку окремих блоків економічної системи й відображають стан справ у сфері кінцевого споживання, що дозволяє оцінювати реальний рівень вирішення завдань з підвищення добробуту населення.

Регіонами з вищим за середньоукраїнське значенням показника **наявного доходу на одну особу** у 2017 році є м. Київ (111739,5 гривень), Дніпропетровська (52167,9 гривень), Запорізька (50518,1 гривень), Київська (48032,6 гривень), Одеська (46484,4 гривень), Полтавська (44822,2 гривень) та Харківська (44662,3 гривень) області, і основним фактором впливу на розмір доходу населення є галузева структура економіки зазначених регіонів.

Упродовж 2017 року **коефіцієнт вибуття сільського населення** (у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення) порівняно з показниками 2016 року збільшився в усіх регіонах, і в цілому по країні з 58,3 до 99,0.

Найвище значення цього показника зафіксовано у Харківській (181,1), Сумській (174,0) та Київській (153,4) областях, а відповідно найнижче у Закарпатській (37,0) та Чернівецькій (44,2).

Напрямок **«ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку (індекс цін).

За підсумками 2017 року **обсяги промислового виробництва** в Україні збільшилися на 0,4% (у 2016 році – на 2,8%).

Збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 19 регіонах (у 2016 році – у 18 регіонах): від 0,1% у Дніпропетровській до 12,2% у Одеській областях. Також суттєво наростили обсяги промислового виробництва підприємства Івано-Франківської (на 12,0%), Київської (на 10,3%), Житомирської (на 9,5%) та Рівненської (на 9,3%) областей.

Позитивний показник динаміки розвитку промисловості по Україні в цілому обумовлений, в першу чергу, як підвищенням внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту, так і відкриттям нових підприємств, диверсифікацією ринків збуту та сприятливою зовнішньою кон'юнктурою, що компенсувало негативний вплив (зокрема, у ГМК та електроенергетиці) від припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей (“транспортна блокада”).

Зменшення обсягів виробництва промислової продукції у 2017 році спостерігалось у 6 регіонах, від -0,9% у Черкаській до -31,0% у Луганській областях. Крім Луганської, найбільше скорочення обсягів зафіксовано у Донецькій області (-10,9%), м. Києві (-4,2%) та Чернігівській області (-3,5%).

За підсумками 2016 року було зафіксовано зростання **обсягу реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення** у всіх регіонах, крім Луганської області, і середньому по країні цей показник становив 50676,9 гривень.

Вище за середнє значення по країні цей показник мав місце у таких регіонах, як Дніпропетровська (129351,1 гривень), Полтавська (111894,9 гривень), Запорізька (108484,8 гривень), Харківська (61762 гривень), Донецька (61266,9 гривень), Київська (54070,3 гривень) області та м. Київ (58968,7 гривень).

При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів реалізованої промислової продукції на одну особу збільшилася порівняно з 2016 роком (10,5 раза) і склала 12,4 раза (максимальне значення у 2017 році спостерігалось у Дніпропетровській області – 129351,1 грн., мінімальне у Луганській області – 10427,7 грн.).

За підсумками 2017 року спостерігалася негативна динаміка по Україні щодо **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** – скорочення на 2,7% (у 2016 році – зростання на 6,3%).

За звітний період обсяги виробництва продукції зменшилися у 12 регіонах в межах від -0,9% в Закарпатській до -17,1% в Полтавській області. Обсяги виробництва також суттєво зменшилися в Кіровоградській (на 13,9%), Черкаській (на 11,9%), Харківській (на 9,5%) та Миколаївській (на 9,3%) областях.

Причинами виникнення негативних тенденцій розвитку є зменшення обсягів продукції рослинництва на 3,6% та тваринництва на 0,4%, порівняно з 2016 роком. Зменшення темпів виробництва продукції рослинництва обумовлено зменшенням урожайності сільськогосподарських культур, порівняно із 2016 роком, внаслідок складних погодно-кліматичних умов весняно-літнього

періоду (відсутність ефективних опадів протягом вегетації у частині центральних та південних областей, низькі температури в травні-червні 2017 року).

Зменшення обсягів виробництва продукції тваринництва було спричинене зменшенням виробництва м'яса (вплив мала епізоотична ситуація щодо захворювань на африканську чуму свиней, яких протягом звітного періоду було зареєстровано 163 випадки) та молока (внаслідок невідповідності закупівельних цін та витрат на виробництво).

Також на зменшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вплинув ряд економічних причин, зокрема подорожчання матеріально-технічних ресурсів промислового походження (на 24,6% до рівня 2016 року), високі ставки за банківськими кредитами (10-28% річних), нестача власних обігових коштів підприємств, зменшення купівельної спроможності населення.

Збільшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у 2017 році порівняно з попереднім роком зафіксовано також у 12 регіонах: від 0,1% у Дніпропетровській до 9,7% у Хмельницькій областях.

Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь у 2017 році, у порівнянні з показниками попереднього року, в цілому по країні зменшився на 2,6% і склав 697,3 тис. гривень.

Відповідна тенденція щодо зменшення обсягу виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь мала місце у 11 регіонах: Вінницькій, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській та Черкаській областях. В той же час, 13 регіонів продемонстрували збільшення обсягу виробництва продукції сільського господарства (на 100 гектарів сільськогосподарських угідь).

Традиційними лідерами за цим показником є Івано-Франківська (1182,5 тис. гривень), Вінницька (1106,6 тис. гривень), Чернівецька (1000,9 тис. гривень) та Черкаська (995,9 тис. гривень) області.

За підсумками 2017 року у 22 регіонах спостерігалось збільшення **обсягу виробництва будівельної продукції**, від 3,1% у Тернопільській області до 1,7 раза у Кіровоградській, і в цілому по Україні приріст склав 26,3% (у 2016 році – на 17,4%).

В розрізі регіонів найкращі показники зростання обсягу будівельної продукції, крім Кіровоградської області, зафіксовано у Закарпатській та Одеській (у 1,5 раза), Житомирській та Дніпропетровській (у 1,4 раза) областях.

Водночас, у 2017 році у 3 регіонах зафіксовано негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції, а саме: у Луганській (-25,8%), Сумській (-1,8%) та Волинській (-1,0%) областях.

У грудні 2017 року по відношенню до грудня 2016 року ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах характеризувалася зростанням цін. Так, середній **індекс споживчих цін** по Україні становив 113,7% (у грудні 2016 року зростання становило 112,4%).

У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 112,4% у Чернівецькій до 115,9% у Донецькій області.

В цілому у грудні 2017 року по відношенню до грудня попереднього року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

алкогольні напої, тютюнові вироби – від +18,6% у Херсонській до +24,0% у Рівненській областях (по Україні – на 20,7%);

продукти харчування та безалкогольні напої – від +15,8% у Житомирській, Тернопільській та Чернівецькій областях (у кожній) до +19,7% у м. Києві (по Україні – на 17,7%);

ресторани та готелі – від +10,8% у Чернівецькій до +36,4% у Донецькій областях (по Україні – на 17,3%);

транспорт – від +12,4% у Полтавській до +23,4% у Донецькій областях (по Україні – на 16,7%);

освіту – від +7,3% у Донецькій до +27,5% у Закарпатській областях (по Україні – на 14,9%);

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива – від +6,6% у Сумській до +20,4% у Луганській областях. По Україні ціни зросли на 10,6%;

зв'язок – від +5,2% у м. Києві та Вінницькій області до +16,2% у Донецькій області (по Україні – на 9,1%);

охорону здоров'я – від +1,8% у Вінницькій до +10,8% у Миколаївській областях (по Україні – на 7,5%);

відпочинок і культуру – від +0,9% у Житомирській до +8,1% у Херсонській областях (по Україні – на 4,5%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 1,8%);

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла – від +0,5% у Житомирській до +5,5% у Донецькій областях (по Україні – на 3,1%). Зниження цін відбулося у Вінницькій (на 4,5%) області;

одяг і взуття – від +0,7% у Сумській до +12,2% у Донецькій областях (по Україні – на 0,9%). Зниження цін відбулося в Івано-Франківській (на 7,1%), Кіровоградській (на 2,3%), Херсонській (на 2,2%), Миколаївській (на 2,0%), Запорізькій (на 1,4%), Полтавській (на 1,0%), Черкаській (на 0,9%), Житомирській (на 0,5%), Львівській (на 0,1%) областях та м. Києві (на 9,4%).

Основними проінфляційними чинниками щодо споживчих цін у 2017 році слід вважати:

- адміністративне підвищення цін/тарифів на комунальні послуги (головним чином це пов'язано з підвищенням упродовж 2017 року тарифів на утримання будинків та прибудинкових територій на 47,5%, електроенергію – на 28,1%, водопостачання та водовідведення – на 20,2% і 15,1% відповідно у розрахунку до грудня 2016 року);

- збільшення собівартості сільськогосподарського виробництва, що позначилося на підвищенні оптово-відпускних цін і, відповідно, роздрібних цін. Високими залишалися також і ціни реалізації продукції сільгоспідприємствами.

Збільшення витратності позначилося і на активізації цінової динаміки у харчовій промисловості (у 2017 році ціни підвищились на 15,2% порівняно з 2016 роком);

- несприятлива епізоотична ситуацію в тваринництві, яка вплинула на рівень пропозиції і призвела до зростання цін на м'ясо та м'ясопродукти (у 2017 році ціни на споживчому ринку підвищились на 29,4%);

- менші обсяги валового збору окремих сільськогосподарських культур через нижчу їх врожайність внаслідок несприятливих погодних умов у період вегетації, дозрівання та проведення збору, що обумовило, урахувавши фактор витрат, подорожчання деяких груп продовольчих товарів;

- зростання цін на світовому ринку нафти та, відповідно, на пальне і послуги автотранспорту на внутрішньому ринку (ціни на внутрішньому ринку на паливо та мастила підвищились на 20%, на послуги автотранспорту – на 24,9 %).

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЬ»** включає 6 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів, розвиток інновацій та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У 2017 році продовжено позитивну тенденцію минулого року щодо залучення інвестиційних ресурсів.

Активізація інвестиційної діяльності впродовж 2016 та 2017 роках в умовах позитивних тенденцій у фінансовій сфері підприємств майже усіх видів економічної діяльності, збільшення капітальних видатків зведеного бюджету на тлі збереження макрофінансової стабільності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування високої позитивної динаміки капітальних інвестицій за підсумками 2017 року.

У 2017 році підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 412,8 млрд. грн. капітальних інвестицій. **Індекс капітальних інвестицій** за звітний період становив 122,1% проти 118,0% у попередньому році. Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалось, як і у 2016 році, у 24 регіонах: від 2,2% у Луганській до 1,5 раза у Херсонській областях.

Зменшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось лише у Київській області – на 5,9%.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 10236,5 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу збільшилася проти 2016 року (21,3 раза) і склала 32,4 раза (максимальне значення у 2017 році спостерігалось у м. Києві – 44891,9 грн., мінімальне у Луганській області – 1386,1 гривень).

У 2017 році **обсяг прямих іноземних інвестицій** (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, збільшився з початку минулого року на 4,3% або на 1630,4 млн. дол. США, і станом на 31.12.2017 з початку інвестування їх загальний обсяг склав понад 39,1 млрд. дол. США.

Позитивна динаміка спостерігалася у 21 регіоні (у 2016 році – у 10 регіонах). Варіація приросту серед регіонів склала від +1,0% у Чернівецькій та Черкаській до у 1,8 рази у Чернігівській областях.

Скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій у минулому році зафіксовано у Тернопільській (-6,5%), Донецькій (-2,7%), Миколаївській (-2,0%) та Сумській (-1,7%) областях.

Станом на 31.12.2017 **на одну особу** в середньому по Україні припадало 925,0 дол. США **прямих іноземних інвестицій**. Територіальна диспропорція за цим показником збільшилася, порівняно із значенням станом на 01.01.2017 (171,4 рази), і склала 186,9 рази (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 7997,5 дол. США, мінімальне у Тернопільській області – 42,8 дол. США).

За підсумками 2015 року **частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції** у порівнянні з відповідними показниками 2014 року скоротилася у 19 регіонах, і в цілому по Україні з 2,5% до 1,4%.

Найнижчий показник питомої ваги інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції спостерігався у Миколаївській (0,3%, проти 1,5% у 2014 році), Рівненській (0,4%, проти 0,8 % у 2014 році), Дніпропетровській (0,4%, проти 0,7 % у 2014 році), Чернігівській (0,5%, проти 1,0% у 2014 році) областях та м. Києві (0,4%, проти 2,0 % у 2014 році).

Зростання частки реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції за підсумками 2015 року мало місце у Донецькій (2,6%, проти 1,7% у 2014 році), Житомирській (1,8%, проти 1,4% у 2014 році), Запорізькій (2,7%, проти 1,7% у 2014 році), Луганській (1,8%, проти 0,2% у 2014 році), Тернопільській (2,8%, проти 1,7% у 2014 році) та Чернівецькій (2,4%, проти 2,0% у 2014 році) областях.

З початку 2017 року спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення експортних операцій по відношенню до відповідних періодів 2016 року. Так, за підсумками 2017 року експорт товарів виріс в цілому по Україні на 19,0% (у 2016 році зменшення склало 4,6%).

Основними чинниками формування позитивної динаміки експорту товарів протягом 2017 року були зростання цін на світових ринках на певну експортну продукцію (залізну руду, чорні метали, карбамід) та низька база порівняння у відповідних періодах 2016 року.

Серед регіонів збільшення **обсягу експорту товарів** за підсумками 2017 року спостерігалось у всіх регіонах, крім Луганської та Кіровоградської областей, де обсяги експорту товарів зменшилися відповідно на 46,3% та на 2,7% (у 2016 році позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів була зафіксована в 11 регіонах). Найбільше зростання обсягу товарних експортних операцій відбулося у Хмельницькій (+46,7%) та Чернігівській (+44,4%) областях.

У 2017 році **обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення** становив 1018,4 дол. США, що на 166,3 дол. США (або на 19,5%) більше, ніж

у 2016 році. Найбільші показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 3323,6 дол. США та 2183 дол. США; найменші – Луганська та Чернівецька області (відповідно 107,2 дол. США та 165,1 дол. США).

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 4 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів, обсяг капітальних видатків на одну особу населення та стан погашення податкового боргу.

Розпочата три роки тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У 2017 році **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до попереднього року в усіх регіонах, в межах від 17,5% у Луганській області до 58,7% у Волинській, і в середньому по Україні показник приросту склав 35,9% (у 2016 році – 50,7%).

Окрім Волинської області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Київській (+54,3%), Одеській (+50,6%), Закарпатській (+50,0%) та Рівненській (+47,8%) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу населення** регіону у 2017 році зафіксовано у м. Києві (11,1 тис. грн.), Київській (7,4 тис. грн.), Дніпропетровській (6,8 тис. грн.), Одеській (6,3 тис. грн.) та Полтавській (5,9 тис. грн.) областях, а найменший – у Чернівецькій та Тернопільській (3,2 тис. грн.), Івано-Франківській та Закарпатській (3,4 тис. грн.) та Рівненській (3,6 тис. грн.) областях.

Отримані протягом останніх років місцевими бюджетами додаткові фінансові ресурси дозволили збільшити в усіх регіонах **обсяг капітальних видатків у розрахунку на одну особу населення**, і в середньому по Україні у розрахунку на одну особу цей показник за 2017 рік зріс в 1,5 раза (з 1,1 тис. гривень до 1,6 тис. гривень).

За підсумками минулого року найбільший обсяг капітальних видатків з місцевих бюджетів, що припадає на одного мешканця регіону, зафіксовано у м. Києві (4,9 тис. гривень), Одеській (2,5 тис. гривень), Київській та Полтавській (2,1 тис. гривень) і Дніпропетровській (2,0 тис. гривень) областях, а найменший – у Тернопільській (0,6 тис. гривень), Луганській та Херсонській (0,7 тис. гривень) областях.

Водночас, спостерігається подальше **зростання податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків** у всіх регіонах, крім Тернопільської (скорочення на 58,0%) та Донецької (скорочення на 5,4%) областей.

Так, якщо у 2016 році зростання боргу мало місце у 24 регіонах, і в цілому по Україні становило 38,3%, то за підсумками 2017 року загальний обсяг податкового боргу зріс у 23 регіонах, в межах від 2,1% у Хмельницькій до 1,7 раза у Чернігівській області, і в цілому по Україні на 29,0%.

Напряом **«РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»** включає 4 показника, які характеризують стан розвитку підприємництва в регіонах у 2016 році.

Активізація підприємництва та зростання масштабів і ефективності функціонування підприємницького сектору є одним з головних чинників позитивних структурних змін та модернізації регіональних економік, становлення нових ресурсів економічного пожвавлення, підвищення якості життя населення.

Вагомим показником аналізу економічного стану підприємництва в регіоні є показники **кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення**.

За підсумками 2016 року кількість суб'єктів середнього підприємництва в Україні скоротилася до 3,5 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 3,6 одиниць у 2015 році, що в регіональному розрізі було характерним для 8 регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Луганської, Одеської, Черкаської областей та м. Києва. Ще у 7 регіонів (Житомирської, Закарпатської, Миколаївської, Полтавської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей) кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення залишилась на рівні попереднього року.

Найкращі показники кількості середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що перевищували середньоукраїнський рівень, зафіксовано у місті Києві (11,1 одиниць), Київській (5,5), Харківській (4,2), Полтавській (3,9), Дніпропетровській (3,8), Черкаській (3,7) та Кіровоградській (3,6) областях.

Також у структурі суб'єктів господарювання за підсумками 2016 року у всіх регіонах, крім Луганської області, зменшилася кількість суб'єктів малого підприємництва (в середньому по Україні – до 433,5 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 457,1 одиниць у 2015 році). В регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 97,1 одиниць у Луганській області до 811,5 одиниць у м. Києві.

Крім міста Києва найкращі показники суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення мали місце у Харківській (580,6 одиниць), Київській (559,3), Одеській (523,9) та Запорізькій (495,3) областях. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю.

Загальними проблемами, які погіршували стан розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва, були: зростання затратності виробництва, проблеми в енергетичній сфері, обмежений доступ до фінансово-кредитних ресурсів, недостатньо розвинена мережа об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів МСП, нестабільне регуляторне середовище, високий рівень конкуренції, відсутність технологій впровадження досягнень науково-технічного прогресу у підприємницьку діяльність, відсутність бюджетної підтримки заходів з розвитку підприємництва, брак кількості висококваліфікованих управлінців, недостатня поінформованість стосовно нових можливостей для розвитку МСП.

В той же час, за підсумками 2016 року мало місце зростання, у порівнянні з показниками попереднього року, **частки обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого та середнього підприємництва** у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг):

обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів середнього підприємництва зріс в 11 регіонах, і в середньому по Україні до 39,9% (39,3% у 2015 році);

обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва зріс у 18 регіонах, і в середньому по Україні до 24,6% (23,7% у 2015 році).

Напрямок **«ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ»** включає 6 показників, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати, а також рівень продуктивності праці.

Продуктивність праці, як найважливіший показник конкурентоспроможності економіки, є індикатором ефективного управління людськими ресурсами та результативності реалізації заходів щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва у пріоритетних галузях.

За підсумками 2016 року найвищі показники продуктивності праці зафіксовано у Луганській (128,7%), Волинській (113,3%), Кіровоградській (111,9%), Одеській (107,9%) та Вінницькій (107,5%) областях.

У порівнянні з показниками попереднього року збільшення показника продуктивності праці мало місце у 22 регіонах і в цілому по Україні з 99,2% до 103,4%, а зменшення було зафіксовано у Донецькій (з 142% до 102,9%), Луганській (з 136,7% до 128,7%) та Сумській (з 98,9% до 95,5%) областях.

На ринку праці за підсумками 2017 року середній **рівень безробіття** населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 9,5%, що на 0,2 в. п. вище, ніж у попередньому році.

Позитивні тенденції щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками 2016 року) мали місце у 13 регіонах, найбільше у: Полтавській (зменшення на 0,6 в. п.), Хмельницькій (на 0,5 в. п.) та Житомирській (на 0,4 в. п.) областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (6,1%), Київській (6,5%), Одеській (7,3%), Львівській (7,5%) областях та м. Києві (6,9%), а найвищий – у Луганській (16,6%), Донецькій (14,6%), Волинській (12,5%), Кіровоградській (12,2%) та Полтавській (12%) областях.

Підвищення рівня безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) супроводжувалося зниженням **рівня зайнятості** такого населення, і за підсумками 2017 року цей показник в середньому по країні склав 56,1% (у 2016 році – 56,3%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (61,8%), Харківській (60,6%), Дніпропетровській і Київській (58%) та Сумській (57,4%) областях, а найнижчий у Волинській (48,8%), Донецькій (49,4%), Тернопільській (51%), Кіровоградській (53,3%) та Закарпатській (53,8%) областях.

У 2017 році спостерігалось зростання показника **співвідношення між чисельністю прийнятих на підприємства, в установи та організації та чисельністю вибулих**.

За підсумками звітної періоду цей показник в середньому по країні склав 95,9% (проти 89,5% у 2016 році), і у регіональному розрізі коливався в межах від 70,6% у Луганській області до 101,8% у Чернівецькій.

Окрім Луганської області, найменше значення показника щодо співвідношення між чисельністю прийнятих та чисельністю вибулих зафіксовано у Донецькій (75,4%), Закарпатській (89,2%), Рівненській (90,6%) та Запорізькій (93,6%) областях.

Протягом 2017 року заробітна плата зростала вищими темпами, ніж ціни в Україні. Так, за 12 місяців 2017 року **реальна заробітна плата** зросла на 19,1% (у 2016 році спостерігалось зростання на 9,0%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалось в межах від 11,2% у Донецькій до 29,5% у Тернопільській області.

Крім Тернопільської області значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Закарпатській (на 29,2%), Чернівецькій (на 29,1%), Вінницькій (на 28,7%) та Хмельницькій (на 28,0%) областях.

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 січня 2018 року до фонду оплати праці за грудень 2017 року відповідало показнику станом на 1 січня 2017 року і становило 3,4%.

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками станом на 01.01.2017) мало місце у 15 регіонах, і найнижче значення цього показника зафіксовано у Закарпатській та Чернівецькій (0,2%), Житомирській (0,3%), Тернопільській та Хмельницькій (0,4%) областях.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; невідшкодування з державного бюджету податку на додану вартість.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 6 показниками, що характеризують ситуацію

у сфері житлового будівництва, розвитку транспортної та дорожньої інфраструктури, доступу домогосподарств до Інтернету.

За 2017 рік показник **щільності автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення** у порівнянні з попереднім роком в середньому по країні збільшився з 278,2 до 278,5 кілометрів на тис. кв. кілометрів.

У регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 377,6 кілометрів на тис. кв. кілометрів у Львівській області до 174,3 у Херсонській області.

Обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту збільшився у порівнянні з відповідними показниками попереднього року, і за підсумками 2017 року в середньому по країні склав 5341,6 тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення (у 2016 році 5214,4 тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення).

Оцінка обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом свідчить про збільшення у звітному періоді обсягів перевезень у 18 регіонах. Зокрема, значно зросли показники перевезень у Вінницькій (на 28,4%), Сумській (на 23,2%) та Чернігівській (на 22,8%) областях.

Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 7 регіонах України. Найбільше показники знизились у Луганській (на 50,9%), Донецькій (на 28,2%) та Івано-Франківській (на 9,5%) областях.

Аналіз стану **підключення домогосподарств до мережі Інтернет** свідчить, що цей показник суттєво варіюється у регіональному розрізі.

Серед міських домогосподарств найбільша кількість із домашнім підключенням до мережі Інтернет у 2016 році спостерігалася у Тернопільській області (86,0% до загальної кількості таких домогосподарств), м. Києві (81,2%), Чернівецькій (76,5%), Закарпатській (76,4%) та Івано-Франківській (68,8%) областях, а найменша – у Донецькій (48,1%), Житомирській (50,9%), Херсонській і Харківській (57,9%) та Луганській (58,2%) областях.

Лідуючі позиції щодо підключених до мережі Інтернет домогосподарств, які розташовані у сільській місцевості, у 2016 році зайняли відповідно Закарпатська (57,8%), Херсонська (52,7%), Чернівецька (50,3%), Івано-Франківська (47,3%) та Донецька (45,8%) області.

Загалом по країні частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, у 2016 році зросла до 65,5% (у 2015 році – 62,1%), а сільських домогосподарств – до 30,6% (27,2% у 2015 році).

За підсумками 2017 року, порівняно з попереднім роком, спостерігалось збільшення на 9,0% **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у 2016 році – зменшення на 15,2%).

Збільшення обсягу будівництва житла спостерігалось у 13 регіонах, з них найбільше у Луганській (у 2,0 раза), Полтавській (у 1,7 раза), Івано-Франківській (на 29,9%), Одеській (на 25,1%) областях та м. Києві (на 29,9%).

Водночас, негативна динаміка зменшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 12 регіонах, від -1,7% у Житомирській до -30,7% у Миколаївській області (у 2016 році – у 20 регіонах).

Напрямок **«ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 6 показників, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх трьох років.

Впродовж 2016 року відбулось збільшення **споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення** порівняно з попереднім роком в 17 регіонах у 2015 – в 4 регіонах), що призвело до збільшення загальноукраїнського показника з 1,39 до 1,41 тонни нафтового еквіваленту на одну особу населення.

Зменшення показника споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення спостерігалось в 7 регіонах: Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, луганській, Львівській, Хмельницькій та Черкаській областях. У Рівненській області значення показника протягом року залишилось без змін.

Протягом 2017 року у більшості регіонів відбулось збільшення **частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії** (до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період) до відповідних показників попереднього року.

За підсумками 2017 року лідерами за зазначеним показником стали Харківська (30,4%), Дніпропетровська (29,6%), Кіровоградська (27,8%) Рівненська (27,7%), Волинська (25,9%) області.

Найбільше зростання частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2017 році порівняно з 2016 роком відбулось у Кіровоградській – на 15,5 в. п. (з 12,3% до 27,8%), Харківській – на 13 в. п. (з 17,4% до 30,4%), Рівненській – на 11 в. п. (з 16,7% до 27,7%), Дніпропетровській – на 10,3 в. п. (з 19,3% до 29,6%), Тернопільській – на 7,1 в. п. (з 2,7% до 9,8%) та Київській – на 4,5 в. п. (з 10,5% до 15%) областях. Загалом по Україні показник збільшився на 9 в. п. (з 10,4% до 19,4%).

Зменшення частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2017 році, порівняно з 2016 роком, відбулось у Волинській – на 10,6 в. п. (з 36,5% до 25,9%), Хмельницькій – на 3 в. п. (з 11,8% до 8,8%) та Сумській – на 2,0 в. п. (з 9,8% до 7,8%) областях.

За підсумками 2017 року найбільшу частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону зафіксовано у Тернопільській (24,0%) Волинській (21,8%), Харківській

(20,3%), Житомирській (20,1%) та Рівненській (19,5%) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 11,7% (у 2016 році – 9,3%).

Найнижче значення цього показника спостерігалось у м. Києві (0%), Донецькій (0,1%), Одеській (0,4%), Луганській (0,5%) та Запорізькій (2,3%) областях.

Впровадження енергоефективних заходів, технічна модернізація та переоснащення житлово-комунальної галузі є одним з найголовніших пріоритетів на сьогодні.

За 2017 рік, у порівнянні з попереднім роком, зріс **рівень впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів** (до загальної кількості світлоточок), і складав від 21,0% у Полтавській області до 72,0% у Харківській, і в середньому по країні – 41,3% (проти 34,2% у 2016 році).

За підсумками 2016 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зростає до 79,5% проти 67,6% у 2015 році.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігається у Миколаївській області (95,0%). Також високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітного періоду зафіксовано у Вінницькій (94,6%), Харківській (94,1%), Хмельницькій (92,5%) областях та м. Києві (93,4%), а найнижчий у Тернопільській (17,6%), Луганській (19,6%), Кіровоградській (54,4%) та Волинській (54,7%) областях.

Загалом зростання, у порівнянні показниками попереднього року, частки оснащених будинків до загальної кількості будинків, що потребують оснащення, спостерігалось у всіх регіонах, крім Дніпропетровської області, де показник протягом року залишився без змін.

Також протягом останніх років було проведено масштабну інформаційно-роз'яснювальну кампанію з популяризації механізмів компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків.

Метою кампанії було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками 2017 року лідером за показником **«Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету** (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону» є Рівненська область – 3,06%, і в середньому по країні цей показник склав 1,07% (у 2016 році – 0,79%). Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, крім Рівненської області, мали 14 регіонів, від 1,10% у Київській до 2,65% у Волинській.

Напряом **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОСВІТИ»** включає 7 показників, які характеризують рівень підключення закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет, розвиток мережі дошкільних навчальних закладів та закладів позашкільної освіти, забезпеченість підвозу дітей до місць навчання та загальний рівень якості освіти.

Частка загальноосвітніх навчальних закладів денної форми навчання сільської місцевості, що використовують у навчально-виховному процесі комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, на початок 2016/2017 навчального року по Україні становила 85,7%, а на початок 2017/2018 навчального року – 88,7%.

Найвищий показник рівня доступності закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет (100%) зафіксовано у Кіровоградській, Харківській та Херсонській областях, а найнижчий (66,9%) – у Житомирській.

Регіони України значно відрізняються один від одного за часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище.

У 2016-2017 навчальному році спостерігається скорочення частки таких випускників у всіх регіонах, і відповідно в цілому по Україні з 38,7% до 28,4%.

Рейтинг регіонів за цим показником очолюють Львівська область (41,6%) та м. Київ (39,6%), які суттєво випереджають за даним показником інші регіони. Найнижчі значення за даним показником у 2016-2017 навчальному році отримали Закарпатська (16,7%) та Чернівецька (18,0%) області.

За часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з **іноземної мови** 160 балів і вище, також лідирують м. Київ (38,6%) та Львівська область (33,1%). Найгірші результати за цим показником мають Миколаївська (19,4%), Херсонська (20,3%) та Донецька (21,1%) області.

Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, у відсотках до загальної кількості учнів, які того потребують, на початок 2016/2017 навчального року по Україні становила 97,2%, а на початок 2017/2018 навчального року зросла до 97,7%.

Найвищий показник (100%) щодо забезпеченості підвезення дітей сільської місцевості до місця навчання і додому спостерігався у Житомирській, Запорізькій Кіровоградській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій Черкаській та Чернівецькій областях, а найнижчий відповідно у Львівській (91,5%), Івано-Франківській та Закарпатській (91,9%) областях.

Помітний ріст темпів народження, який мав місце протягом 2009-2013 років, зумовив зростання потреби у забезпеченні дошкільною освітою, особливо в урбанізованих містах та на заході країни.

За підсумками 2017 року в 21 регіоні існував дефіцит місць у дошкільних навчальних закладах, і в середньому по країні показник **чисельності дітей у**

дошкільних навчальних закладах (у розрахунку на 100 місць) становив 112 осіб (у 2016 році – 113 осіб).

Найбільше перевантаження зафіксовано у Волинській (132 особи), Львівській (130 осіб), Івано-Франківській (129 осіб), Чернівецькій (126 осіб) і Одеській (122 особи) областях.

Найкращий показник забезпеченості дошкільною освітою дітей спостерігався у Донецькій – 94 особи на 100 місць у дошкільних навчальних закладах, Луганській (95), Херсонській та Черкаській (99) областях.

За підсумками 2017 року в країні погіршилася ситуація із забезпеченістю дітей позашкільною освітою.

Станом на 1 січня 2018 року **питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою (до загальної кількості дітей шкільного віку)** зменшилась у порівнянні з показниками 2016 року у 17 регіонах, і в цілому по країні до 68,0% проти 69,1% станом на 01.01.2017.

Найгірші показники забезпеченості дітей позашкільною освітою мали місце у Одеській та Рівненській областях, де більше половини дітей шкільного віку (44,6% та 49,5% відповідно) не залучено до участі у гуртках, секціях, творчих об'єднаннях учнів тощо.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»** включає 5 показників, які характеризують рівень смертності та народжуваності, загальну тривалість життя, доступність амбулаторного обслуговування у закладах охорони здоров'я та стан впровадження заходів по боротьбі із захворюваністю на активний туберкульоз.

У 2017 році **загальний коефіцієнт смертності населення** в цілому по Україні скоротився з 14,7 до 14,4 на 1 тис. осіб наявного населення. Нижчий за загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення мали 9 регіонів, від 10,5 у м. Києві до 14,0 у Тернопільській області.

Інші 14 регіонів мають показники, що перевищують загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення країни. Найвищі показники смертності у 2017 році зафіксовано у Чернігівській (18,4 на 1 тис. осіб наявного населення), Полтавській (16,5), Черкаській і Кіровоградській (16,3) та Житомирській (16,2) областях.

Загальноукраїнський показник **середньої очікуваної тривалості життя при народженні** в Україні у 2016 році становив 71,68 років (2015 рік – 71,38 років).

Вищі за середньоукраїнські показники тривалості життя спостерігаються у м. Києві (74,21 років), Івано-Франківській (73,72), Тернопільській (73,69), Львівській (73,55 років), Чернівецькій (73,34), Вінницькій (72,47), Хмельницькій (72,31), Черкаській (72,07) та Волинській (71,76) областях.

У більшості областей сходу та півдня України середня очікувана тривалість життя нижча за загальноукраїнський показник і коливається в межах від 71,68 років у Сумській до 70,14 у Житомирській.

За підсумками 2017 року в цілому по країні мало місце скорочення **кількості живонароджених (на 1 тис. осіб наявного населення)** до 9,5% проти 10,3% у 2016 році, і така тенденція була характерною для усіх регіонів України.

Найвища кількість живонароджених у 2017 році зафіксована у Рівненській (12,4%), Закарпатській (11,6%), Волинській (11,5%) і Одеській (10,6%) областях та м. Києві (12,1%), а найнижча у Сумській (7,3%), Чернігівській (7,4%), Полтавській (7,8%), Черкаській (7,9%) та Харківській (8,0%) областях.

У 2016 році загальний показник **планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. населення**, без урахування показників Донецької та Луганської областей, склав 215,6 відвідувань за зміну проти 214,2 відвідувань у 2015 році.

Загалом за 2016 рік 17 регіонів із 23 забезпечили позитивну тенденцію до зростання планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів.

Найвище значення планового показника відвідувань амбулаторно-поліклінічних закладів у 2016 році зафіксовано у Кіровоградській (299,3 тис. відвідувань), Дніпропетровській (293,2), Житомирській і Полтавській (260,5) областях та м. Києві (290,7).

Нижчий, у порівнянні з показниками інших регіонів, рівень потужностей мають заклади Волинської (180,0 тис. відвідувань), Чернівецької (193,1), Івано-Франківської (197,9) Львівської (203,5) та Тернопільської (205,2) областей.

У 2016 році середня **кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу** (на 100 тис. населення) в цілому по країні зменшилась з 56 до 54,8 осіб (без урахування показників Донецької та Луганської областей).

Найвищий показник захворюваності на всі форми активного туберкульозу зареєстровано у південно-східних регіонах країни, де розташовані потужні ПТЗ пенітенціарної системи: Одеська область – 109,1 осіб на 100 тис. населення, Херсонська – 75,6 осіб, Київська – 74,1 осіб, Миколаївська – 67,4 осіб та Кіровоградська – 67,3 осіб.

У 8 регіонах країни спостерігається зростання вищезазначеного показника в порівнянні з 2015 роком, з них найбільше: в Одеській і Тернопільській (на 6,4 в. п.), Київській (на 4,9 в. п.) та Львівській (на 2,0 в. п.) областях.

Напрямок **«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА»** включає 3 показники, які характеризують рівень забезпеченості соціальними послугами найбільш вразливих верств населення, впровадження заходів щодо запобігання сирітству та забезпечення безпеки життя.

Впродовж останніх років здійснюється реформування системи надання соціальних послуг, що має на меті підвищення ефективності та результативності таких послуг через впровадження сучасних підходів до управління, таких як орієнтація на раннє виявлення та превентивні заходи, фінансування послуги, а не закладу, впровадження стандартів та оцінки якості послуг, диверсифікація надавачів

соціальних послуг через впровадження соціального замовлення, розвиток персоналу, тощо.

Станом на 1 січня 2018 року **рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування**, у порівнянні з показниками станом на 01.01.2017 зріс у 18 регіонах, і в цілому по країні до 94,6% (у 2016 році – 92,3%).

Найвищий рівень цього показника у звітному році зафіксовано у Полтавській і Харківській (100%), Дніпропетровській (99,9%), Запорізькій і Сумській (99,7%) областях.

Зниження рівня охоплення соціальними послугами мало місце у 5 регіонах, у тому числі у Одеській області – до 85,3% (проти 94,4% у 2016 році), і цей показник є найнижчим серед інших регіонів, після Закарпатської (80,2%) та Київської (82,0%) областей.

Створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, зростання в безпечному сімейному оточенні, організація належної роботи органів опіки та піклування з профілактики сирітства, виявлення й усунення причин, що його зумовлюють, є пріоритетами в рамках реалізації стратегічних довгострокових документів з профілактики соціального сирітства, зокрема Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року.

Питома вага дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії зменшилась, за підсумками звітного року на 0,2 в. п. (до 91,3%) у порівнянні з показниками 2016 року (91,5%).

Найкращі показники щодо виховання дітей-сиріт у сімейних формах виховання мають Рівненська і Харківська (97,7%), Херсонська (96,4%), Вінницька (95,7%) та Чернівецька (95,2%) області.

Найнижчі показники у 2017 році зафіксовано у Донецькій (82,2%), Луганській (83,8%), Закарпатській (84,5%), Одеській (85,6%) та Миколаївській (86,0%) областях.

Реформа правоохоронної системи, яка розпочалася у 2015 році, сприяла підвищенню рівня публічної безпеки і порядку.

За підсумками звітного року **кількість кримінальних правопорушень, вчинених проти життя та здоров'я особи** (у розрахунку на 10 тис. осіб населення) становила 9 од. (у 2016 році – 11 од.), і у регіональному розрізі коливалася в межах від 7 од. у Волинській області до 16 од. у Чернігівській.

Позитивна динаміка щодо зниження кількості кримінальних правопорушень, у порівнянні з показниками 2016 року, мала місце у 17 регіонах, в той час як у 4 регіонах (Миколаївська, Тернопільська, Хмельницька та Чернігівська області) спостерігалось збільшення кількості правопорушень.

Напрямок **«РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ДОВКІЛЛЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію в сфері екології та ефективність здійснення природоохоронних заходів.

Стан атмосферного повітря в Україні зазначається як незадовільний, а у деяких регіонах (наприклад, Маріуполь, Кривий Ріг, Запоріжжя та ін.) – вкрай загрозливий. Основними забруднювачами повітря в Україні є підприємства чорної металургії, енергетики, вугільної промисловості, хімічної та нафтохімічної промисловості. Однак, значний вплив на це мають також викиди з ТЕЦ та автомобілі, кількість яких щороку зростає.

В 2016 році **викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел** склали 1,29 тис. т на 1 млрд. гривень валового регіонального продукту, що на 0,14 тис. т менше ніж у минулому році (1,43 тис. т).

Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2016 році спостерігались у Донецькій (7,24 тис. т), Луганській (4,96), Івано-Франківській (3,82) та Дніпропетровській (3,40) областях. Найменші викиди забруднюючих речовин зафіксовано у м. Києві, Волинській, Чернівецькій, Закарпатській та Житомирській областях – менше 0,2 тис. т.

Порівняно з попереднім роком, у 2017 році збільшення **викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення** відмічалось у 15 регіонах, найбільше у м. Києві (на 31,9%), Вінницькій (на 31,1%), Тернопільській (на 17,5%), Одеській (на 12,4%) та Житомирській (на 12,2%) областях.

Основними причинами зростання в цих регіонах обсягів викидів від стаціонарних джерел є повільне впровадження пилогазоочисного обладнання на підприємствах енергетики, невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутність ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок тощо.

В той же час у звітному році 10 регіонами було зменшено викиди забруднюючих речовин, найбільше – Харківською (на 54,9%), Київською і Луганською (на 51,3%) та Закарпатською (на 34,2%) областями, що призвело до загального зменшення викидів в цілому по Україні на 15,7%.

У 2015 році **обсяг викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення** (у розрахунку на одиницю населення) зменшився у порівнянні з показниками попереднього року на 3,2 в. п. (у 2014 році – на 13,1 в. п.).

Зменшення обсягів викидів від пересувних джерел (на одиницю населення) спостерігалось в усіх областях, з них найбільше: у Луганській (на 61,5%) та Донецькій (на 39,7%) областях і м. Києві (на 21,6%).

Така динаміка пояснюється зменшенням у 2015 році обсягів перевезень автомобільним транспортом внаслідок зростання цін на паливо.

Зменшення шкідливих викидів від пересувних джерел можливе за рахунок збільшення використання неетильованого бензину, посилення контролю за токсичністю відпрацьованих газів автомобільних двигунів, будівництва об'їзних автошляхів для транзитного транспорту.

Проблема утворення відходів набула в наш час глобального характеру і стала невідкладним питанням державної політики. Зростаюча кількість відходів і підвищення пов'язаної з ними небезпеки негативно впливає на стан навколишнього природного середовища, особливо на місцевому рівні.

За даними Державної служби статистики, у 2016 році було утворено відходів 295,8 млн. т, що на 5,3% менше порівняно з 2015 роком. Із загального обсягу утворених відходів 97,8% (289,5 млн. т) припадає на відходи, що утворились унаслідок економічної діяльності підприємств та організацій, 2,2% (6,4 млн. т) – у домогосподарствах.

Домінуючим способом управління з відходами у 2016 році, як і у попередні роки, залишалось їх видалення. Із відходів, що утворилися, утилізовано 84,6 млн. т, що складає майже 28,6%, видалено у спеціально відведені місця та об'єкти 157,3 млн. т, що становить 53,2% та спалено 1106,1 тис. т відходів або 0,3%.

Найбільші обсяги утилізації відходів характерні для гірничопромислових регіонів, зокрема для Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Кіровоградської та Полтавської областей.

Середня частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених у загальному обсязі утворених відходів в Україні в 2016 році складала 53,2%, що на 4,4 в. п. більше ніж у 2015 році.

Найбільша частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених, у загальному обсязі утворених відходів, спостерігалась у Одеській, Закарпатській (92,1%), Кіровоградській і Київській (90,1%) та Луганській (87,2%) областях. Регіонами з найменшою часткою таких відходів є Тернопільська (3,3%), Вінницька (5,5%) та Полтавська (6,4%) області.

Враховуючи глобальний характер проблеми, необхідно сформувати соціально адекватну систему поводження з відходами та розробити сучасну стратегію поводження з ними.

У 2017 році показник щодо **частки населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ** (у загальній кількості населених пунктів регіону) зріс у 17 регіонах, найбільше у Закарпатській (на 11,2 в. п.), Харківській (на 4,1 в. п.), Київській та Тернопільській областях (на 1,7 в. п.), та в цілому по Україні з 1,9% до 2,9%.

Лідерами серед регіонів за цим показником є Закарпатська (27,1%), Харківська (10,9%) та Івано-Франківська (8,7%) області.

III. Висновки та пропозиції

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2017 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій

обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів.

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників.

3. Забезпечити під час проведення конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у 2018 році, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. Сприяти розвитку підприємств агропромислового комплексу, зокрема створенню сільськогосподарських обслуговуючих молочарських кооперативів, а також розвитку інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції.

5. Розробити регіональні програми підтримки підприємництва, в тому числі такі, що передбачають механізм часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва.

6. Активізувати роботу:

з пошуку перспективних проектів для розширення присутності українського бізнесу на зовнішніх ринках товарів та послуг;

із залучення іноземних інвестицій та технологій у перспективні регіональні проекти;

щодо сприяння обміну делегаціями з іноземними країнами та проведення міжнародних бізнес-заходів.

7. Забезпечити:

проведення своєчасної та у повному обсязі оплати праці працівників бюджетних установ і розрахунків за енергоносії та комунальні послуги, які споживаються бюджетними установами, не допускаючи будь-якої заборгованості з таких виплат;

першочергове спрямування вільних залишків бюджетних коштів та поточних надходжень до загального фонду відповідних місцевих бюджетів на виплату заробітної плати працівникам бюджетних установ та оплату енергоносіїв і комунальних послуг;

неухильне дотримання норм Бюджетного кодексу України щодо проведення в першочерговому порядку розрахунків за захищеними видатками.

8. Врахувати у повному обсязі видатки на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних та інших навчальних закладах, розробити та затвердити

плани заходів щодо забезпечення фінансування професійно-технічних навчальних закладів.

9. За участю відповідних місцевих рад опрацювати питання щодо:

розширення практики запровадження програм відшкодування частини вартості кредитів, залучених населенням та ОСББ/ЖБК на впровадження енергоефективних заходів на рівні районів та міст обласних центрів та обласного значення;

активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації державної програми енергоефективності житлових будинків та місцевих програм серед населення із залученням регіональних та місцевих друкованих та електронних засобів масових інформації.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади:

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2017 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань.

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

започаткування виїзних днів-приймалень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в регіонах з відвідування окремих районів та міст, розглядом заяв та скарг, прийомом громадян;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження.

3. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.
